

Vissen op Zalm, Elft, Paling en Avelen

Onlangs kwam ik in het bezit van een aantal jaargangen uit de jaren '50 van de vorige eeuw van het 'Provinciaal Blad voor het Hertogdom Limburg'. Weliswaar droge kost, maar voor iemand met interesse in (locale) historie en luilekkerland! Vanzelfsprekend heb ik meteen eens gekeken of er aanknopingspunten in te vinden waren met betrekking tot de 'natuurlijke historie' van Limburg. Hiervan vond ik er verscheidene. Eén daarvan wil ik er hier eens uitlichten. Het gaat om een 'Publicatie' onder nummer 44 van 7 maart 1856 (in andere jaargangen zijn overigens soortgelijke publicaties te vinden), met betrekking tot de 'Sluiting der Visscherij'. Hierbij brengt de Commissaris des Konings (E. van Meeuwen) de ingezetenen van het gewest ter kennis het besluit van 'Heeren Gedeputeerde Staten', waarbij wordt bepaald:

'Art. 1. Dat de visscherij in de rivier de Maas, waar dezelve langs de beide oevers het Nederlandsch grondgebied doorstroomt en in de overige wateren van dit gewest, zal zijn gesloten van den eersten April tot en met den vijftienden Mei aanstaande.

Art. 2. Dat de visscherij in de kantonnementen der Maas, waar dezelve aan Nederland en België toebehoort en voor gemeenschappelijke rekening der beide rijken is verpacht, zal zijn gesloten van den 1 April tot den 1 Junij 1856.

Art. 3. Dat gedurende voormelde sluiting, het alleen geoorloofd is op zalm, elft, aal en paling en met het klein kruisnet op avelen te visschen; mits de visschers zich gedragen naar de voorschriften bij het Provinciaal Reglement deswege vastgesteld.'

Hiervan is natuurlijk het derde artikel het interessants. De eerste twee laten alleen zien, dat het kennelijk ook in de vorige eeuw al moeilijk was om tot uniforme internationale afspraken op milieugebied te komen. In dit geval werd dat mogelijk ook nog bemoeilijkt door de toenmalige verhouding tussen België en Nederland. Immers de definitieve deling van Limburg kwam, onder problematische omstandigheden, niet zo heel lang daarvoor, in 1839, tot stand.

Wat leert nu ons het derde artikel? Allereerst wel dit: Zalm en Elft waren kennelijk nog in de Limburgse wateren te vinden. Beide soorten (de Elft is een grote haring-achtige) zijn zeevissen, die voor hun voortplanting de rivieren optrekken (anadroom). Dit gebeurde vroeger ook op de Maas. Beide soorten zijn hier (en uit de overige Nederlandse wateren), door de verontreiniging van het water, al weer lang geleden uit verdwenen.

In het licht van het feit, dat de sluiting van het visseizoen bedoeld was om de vissen een ongestoorde voortplantingstijd te laten doormaken, is ook het totale rijtje van genoemde uitzonderingen interessant. Er zit geen enkele 'normale' vis bij! Hierbij moet ik één kanttekening maken: wat met 'avelen' bedoeld wordt heb ik niet precies kunnen achterhalen. De laatste editie van de 'Dikke Van Dale' meldt voor avel: 'zekere kleine vis'. Oudere edities, en ook de Larousse Encyclopedie, vermelden nog dat deze vis met name in de Maas voorkomt. Nadere aanduidingen ontbreken. Misschien dat het 'Diksenaer vaan ut Mestreechs' hierbij de oplossing kan bieden. Dit kent weliswaar niet de avel, maar wel de abel; de Maastrichtse aanduiding voor alver. Nu worden voor Nederland twee soorten alvers beschreven, namelijk de gewone, in geheel Nederland veel voorkomende, Alver en de Dubbelgestippelde alver. Deze laatste soort kwam in Nederland alleen in de Maas voor, maar is daaruit verdwenen na de aanleg van de stuw bij Borgharen. Mogelijkerwijze gaat het bij avelen, in het bericht van 1856, dus om het vrijuit bevissen van een inmiddels verdwenen (maar desondanks beschermde) vissoort. Nogmaals het gaat hier om een veronderstelling, als iemand mij nader kan informeren, houd ik mij aanbevolen.

Van de overige drie uitzonderingen vermeldde ik al dat Zalm en Elft alleen voor hun voortplanting de rivieren opkomen. Kennelijk was de gedachte dat je die, ondanks de bedoelingen achter de sluiting van het visseizoen, dan toch maar moest vangen, omdat ze buiten de voortplantingstijd alleen op zee te vinden zijn.

Dat Paling/Aal bij de uitzonderingen terecht kwam was logisch: men had immers nooit de voortplanting van Palingen waargenomen. Eeuwenlang is de voortplanting van Palingen, om die reden, één van de grootste raadselen der natuur geweest. Aristoteles meende dat Palingen naar boven kwamen uit het 'ingewand der Aarde' en Plinius dacht dat uit stukjes huid, die van de dieren afgeschuurd werden tegen stenen e.d., jonge aaltjes groeiden. Eerst in het begin van deze eeuw (dus ruim na 1856) ontdekte de Deen Schmidt, dat deze zoetwatervissen voor hun voortplanting de zee optrekken (katadroom), en wel naar de Sargasso-zee, tussen Noord-Afrika en Amerika in de Atlantische Oceaan, zo'n 5000 kilometer van hier.

Zoals bekend is enkele jaren geleden in Nederland de sluiting van het visseizoen afgeschaft. Merkwaardigerwijze is sindsdien het aantal 'sportvissers' ongeveer gehalveerd. Deze verrassende ontwikkeling wordt toegeschreven aan het feit, dat nu de (onbedoelde) jaarlijkse 'reclame' voor de sportvisserij rond de opening van het visseizoen (mensen die, als betrof het de uitverkoop, de avond tevoren al langs de waterkant plaatsnamen, om maar geen minuut te missen - foto's daarvan in de kranten) ontbreekt.

U ziet, over zo'n klein bericht uit de vorige eeuw is heel wat te vertellen en dat brengt me meteen op een actuele vraag: 'Wie schrijft er eens iets over de huidige onderwaterwereld van Limburg'. In het Maandblad is hier slechts sporadisch iets over te vinden en dat beschouw ik toch als een tekortkoming. Hierbij kan ik nog aantekenen, dat het helemaal niet meteen een lang verhaal behoeft te zijn. De redactie van het Maandblad is een van die gelukkige redacties, die nooit om copy verlegen zitten; er is echter een chronisch gebrek aan korte artikelen van zeg eens 1 à 3 pagina's.

A.J. Lever